

Sygn. akt III Ca 743/14

III Cz 878/14

UZASADNIENIE

co do punktów 2 i 3 wyroku z dnia 30 października 2014 r.

Zaskarżonym postanowieniem zawartym w punkcie 2 wyroku z dnia 14 lutego 2014 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w sprawie o sygn. akt I C 603/12 z powództwa E. S. przeciwko Skarbowi Państwa – Wojewodzie (...) nie obciążył powódki kosztami procesu.

Zażalenie od powyższego rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego wniosła strona pozwana, która powyższemu postanowieniu zarzuciła:

1. rażąco naruszenie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. i art. 99 k.p.c. przez ich niezastosowanie;
2. rażąco naruszenie art. 102 k.p.c. przez błędną jego wykładnię i w konsekwencji zastosowanie w nieadekwatnych okolicznościach;
3. niedokonanie wykładni systemowej art. 102 k.p.c. uwzględniającej przepisy art. 22⁴ ust. 2 ustawy o radcach prawnych i art. 84 kodeksu pracy;
4. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolną (tj. dokonaną z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów) i nie mającą oparcia w stanie faktycznym sprawy, ocenę o niemożności poniesienia kosztów procesu przez powódkę;
5. naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez lakoniczne uzasadnienie rozstrzygnięcia o kosztach procesu i brak jakiegokolwiek odniesienia się do podniesionych w stanowisku końcowym argumentów strony pozwanej w zakresie braku przesłanek do zastosowania w sprawie art. 102 k.p.c.

W następstwie tak sformułowanych zarzutów skarżący wniósł o uchylenie i zmianę zaskarżonego postanowienia o kosztach poprzez zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za pierwszą instancję oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje.

Zażalenie pozwanego nie jest zasadne.

Mimo bowiem zwięzłego uzasadnienia orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu, postanowienie Sądu Rejonowego odpowiada prawu i jako takie musiało się ostać.

Przypomnieć należy, iż zgodnie z przepisem art. 102 k.p.c., którego naruszenie przez Sąd Rejonowy pozwany podnosi w swoim zażaleniu, w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten ustanawia zasadę słuszności, będącą odstępstwem od zasady odpowiedzialności za wynik procesu. Zasada ta jest rozwiązaniem szczególnym, niepodlegającym wykładni rozszerzającej, wykluczającym stosowanie wszelkich uogólnień, wymagającym do swego zastosowania wystąpienia wyjątkowych okoliczności. Do okoliczności branych pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek zastosowania dyspozycji omawianego przepisu, według doktryny, zaliczyć można nie tylko te związane z samym przebiegiem postępowania, ale również dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony. Za trafny należy natomiast uznać pogląd, zgodnie z którym sama sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, że strona bez uszczerbku dla utrzymania własnego i członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi podstawy zwolnienia – na podstawie art. 102 k.p.c. – od obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi, chyba że na rzecz tej strony

przemawiają dalsze szczególne okoliczności, które same mogłyby być niewystarczające, lecz łącznie z trudną sytuacją ekonomiczną wyczerpują znamiona wypadku szczególnie uzasadnionego.

Podkreślenia wymaga także fakt, iż przepis art. 102 k.p.c. ma charakter dyskrejonalny. Wprawdzie kwestia trafności jego zastosowania co do zasady może być objęta kontrolą sądu wyższego rzędu, niemniej jednak ewentualna zmiana zaskarżonego orzeczenia o kosztach powinna następować wyjątkowo w razie stwierdzenia, że dokonana ocena jest dowolna, oczywiście pozbawiona uzasadnionych podstaw (np. postanowienia SN: z dnia 25 marca 2011 r., IV CZ 136/10, Lex nr 785545; z dnia 15 czerwca 2011 r., V CZ 23/11, Lex nr 864028; z dnia 19 stycznia 2012 r., IV CZ 118/11, Lex nr 1169157; z dnia 26 stycznia 2012 r., III CZ 10/12, OSNC 2012, nr 7-8, poz. 98; z dnia 9 lutego 2012 r., III CZ 2/12, Lex nr 1162689 oraz z dnia 15 lutego 2012 r., I CZ 165/11, Lex nr 1170214).

Jak wynika z powyższego, zastosowanie art. 102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu orzekającego, do którego oceny należy, czy w sprawie występuje szczególnie uzasadniony wypadek, w rozumieniu tego przepisu. Ocena taka nie może być jednakże dowolna i powinna być przeprowadzona w każdej sprawie, której okoliczności wskazują, że wypadek taki może zachodzić. Dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy sąd pierwszej instancji zastosował powyższy przepis i wskazał na wyjątkowe okoliczności sprawy, które nie uległy zmianie także w postępowaniu w drugiej instancji (tak np. postanowienie SN z dnia 8 lipca 2011 r., IV CZ 23/11, Lex nr 897948).

W świetle powyższego stwierdzić należy, iż Sąd Rejonowy w pełni trafnie uznał, że za zastosowaniem wobec przegrywającej proces powódki dobrodziejstwa wynikającego z przepisu art. 102 k.p.c. i nieobciążaniem jej kosztami procesu w jakiegokolwiek części, przemawiał w niniejszej sprawie szereg okoliczności, zwłaszcza takich, jak trudna sytuacja majątkowa i rodzinna powódki, a także jej choroba, z której konsekwencjami skarżąca zmagać się będzie musiała prawdopodobnie przez cały okres życia. Podkreślenia wymaga także fakt, iż, jakkolwiek roszczenie powódki okazało się w całości nieuzasadnione, to jednak należy zauważyć, iż w dacie wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie E. S. mogła pozostawać w przekonaniu o zasadności swojego roszczenia, zwłaszcza, iż u jego podstaw legło słuszne stanowisko powódki o wzroście cen, jaki nastąpił po 2000 roku.

Całkowicie błędna okazała się argumentacja pozwanego, iż art. 102 k.p.c. dający podstawę do nieobciążania przegrywającej strony kosztami nie obejmuje wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika. Z powyższego wynika, iż skarżący normę art. 102 k.p.c. odnosi jedynie do kosztów sądowych obejmujących opłaty i wydatki, a nie zaś do kosztów procesu, mających znacznie szerszy zakres, aniżeli same koszty sądowe, obejmujących bowiem także koszty zastępstwa procesowego strony przez pełnomocnika. Stanowisko to jest błędne. W piśmiennictwie, a także w judykaturze panuje bowiem zgodne przekonanie, iż art. 102 k.p.c. stawia podstawę do nieobciążania strony przegrywającej proces kosztami tego procesu, zatem również kosztami zastępstwa procesowego, a nie zaś wyłącznie kosztami sądowymi. Przeciwny pogląd nie znajduje zatem żadnego uzasadnienia, zwłaszcza uwzględniając fakt, iż w sytuacji, gdy ustawodawca zamierza wyłączyć pewne koszty spod dyspozycji danego przepisu, to czyni to wyraźnie, tak jak w przypadku przepisu art. 108 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Z tych też względów argumentację pozwanego, iż nieobciążanie powódki kosztami procesu w całości w istocie prowadzi do pozbawienia radcy prawnego wynagrodzenia należy uznać za chybioną.

Mając na uwadze powyższe Sąd odwoławczy oddalił zażalenie na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. jako nieuzasadnione.

O kosztach postępowania apelacyjnego i zażaleniowego Sąd orzekł w oparciu o art. 102 k.p.c. i nie obciążył powódki obowiązkiem zwrotu tychże kosztów na rzecz pozwanego.

W rozpoznawanej sprawie, w ocenie Sądu odwoławczego, za oparciem orzeczenia o kosztach postępowania o normę art. 102 k.p.c. i nie obciążaniem powódki obowiązkiem zwrotu tychże kosztów na rzecz pozwanego przemawiała zarówno trudna sytuacja majątkowa i rodzinna powódki, która legła już u podstaw częściowego zwolnienia E. S. od kosztów sądowych zarówno w toku postępowania przed Sądem Rejonowym, jak i w toku postępowania apelacyjnego,

jak również choroba powódki, z której konsekwencjami skarżąca zmagać się będzie musiała prawdopodobnie przez cały okres życia.

Wobec powyższego Sąd uznał za w pełni uzasadnione nieobciążanie powódki kosztami postępowania apelacyjnego i zażaleniowego na podstawie art. 102 k.p.c.